

Анотації

Розглянуто питання охорони громадського порядку та забезпеченню громадської безпеки під час проведення спортивно-масових заходів. Обґрунтовано профілактичні заходи щодо попередження вчинення правопорушень під час проведення масових спортивних заходів.

Рассмотрены вопросы охраны общественного порядка и обеспечению общественной безопасности во время проведения спортивно-массовых мероприятий. Обоснованы профилактические мероприятия по предупреждению совершения правонарушений во время проведения массовых спортивных мероприятий.

The problems concerning public order protection and public safety maintenance during sport events are researched. Preventive measures directed on offences prevention during sport events are grounded.

УДК 343.5

В. А. РОБАК,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального права та кримінології

Кримського юридичного інституту

Одеського державного університету внутрішніх справ

ОЗБРОЄНІСТЬ ЯК ОЗНАКА ДЕЯКИХ СКЛАДІВ ЗЛОЧИНІВ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Відсутність у кримінальному законодавстві тлумачення того чи іншого поняття може призвести до помилок у використанні тієї чи іншої норми кримінального закону або до неправильної кваліфікації того чи іншого діяння. Крім того, чітке визначення будь-якого поняття дозволяє виокремити його особливості та дозволяє відмежовувати одне від одного суміжні поняття.

Актуальність теми даної роботи обумовлена по-перше, тим, що ознака «озброєність» притаманна багатьом складам злочинам (як обов'язкова, або як факультативна), що містяться в Особливій частині Кримінального кодексу України (далі – КК України), наприклад злочинам, відповідальність за вчинення яких передбачена статтями 146, 187, 257, 260, ч. 3 ст. 289, 294, 296, ч. 2 ст. 365, 404, ч. 3 ст. 405, ч. 3 ст. 406 КК України тощо; по-друге, що у кримінальному законодавстві відсутнє тлумачення цієї ознаки. Необхідно також зауважити, що використання зазначених предметів під час учинення будь-якого злочину, безумовно, підвищує його суспільну небезпечність. Чітке визначення цих предметів є необхідною умовою правильної кваліфікації злочинного діяння, що також обумовлює актуальність цього дослідження.

Метою даного дослідження є характеристика вогнепальної зброї як предмета, що характеризує ознаку «озброєність», та характеристика предметів, що характеризують таке поняття, як «інша зброя». Новизна даної роботи полягає в тому, що у результаті проведеного дослідження обґрунтовується позиція

щодо необхідності віднесення до зазначених вище предметів окремих видів пневматичної та газової зброї.

Серед учених, котрі займаються дослідженнями даного питання, можна виокремити роботи А. В. Дмитренко, І. В. Іваненко, М. Г. Пінчука, М. І. Хавронюка та ін. Однак на сучасному етапі серед учених та практичних працівників існують певні суперечності щодо виокремлення предметів, які характеризують зазначену ознаку.

Перш за все, розглядаючи питання, якому присвячена дана робота, вважаємо за доцільне зазначити, що в науковій літературі після прийняття КК України 2001 р. неодноразово висловлювалася думка щодо недоцільності використання у законі поняття «вогнепальна зброя»; замість цього поняття вчені-правники пропонують використовувати поняття «вогнестрільна зброя». Так, М. Г. Пінчук, проаналізувавши спеціальну криміналістичну літературу, доводить, що в такому випадку мова може йти лише про механізм пострілу, а не про механізм вогнепалення, і тому термін «вогнестрільність» як критерій приналежності зброї до вогнестрільної є більш правильним [1, с. 65]. Слід погодитися з такою точкою зору та внести зміни до чинного кримінального законодавства. До речі, у КК 1960 року у відповідних статтях про злочини проти громадської безпеки також використовувалося поняття «вогнестрільна зброя». І такий стан речей здається цілком природним.

Стосовно визначення поняття «вогнепальна зброя», необхідно зазначити, що відповідно до п. 4 постанови Пленуму Верховного Суду від

26 квітня 2002 р. № 3 «Про судову практику про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами» до вогнепальної зброї належать усі види бойової, спортивної, нарізної мисливської зброї, як серійно виготовленої, так і саморобної чи переробленої, для проведення пострілу з якої використовується сила тиску газів, що утворюється при згоранні вибухової речовини (пороху або інших спеціальних горючих сумішей) [2, с. 422].

Відповідно до п. 7 вищезгаданої постанови Пленуму Верховного Суду України під вибуховими пристроями слід розуміти саморобні чи виготовлені промисловим способом виробу одноразового застосування, спеціально підготовлені і за певних обставин спроможні за допомогою використання хімічної, теплової, електричної енергії або фізичного впливу (вибуху, удару) створити вражаючі чинники – спричинити смерть, тілесні ушкодження чи істотну матеріальну шкоду – шляхом вивільнення, розсіювання або впливу токсичних хімічних речовин, біологічних агентів, токсинів, радіації, радіоактивного матеріалу, інших подібних речовин [2, с. 422].

Необхідно зауважити, що беззаперечним фактом є те, що з розвитком суспільства розвивається і злочинність, що проявляється у вдосконаленні форм і методів діяльності, виникненні нових видів злочинної діяльності, використанні сучасних технологій, у тому числі використанні сучасної зброї. Слід указати, що на сучасному етапі деякі види газової та пневматичної зброї, тобто зброї, яка не призначена для ураження живої цілі, не набагато поступається за тактико-технічними характеристиками вогнепальній зброї, маючи досить велику вражаючу силу (наприклад, пневматична зброя з гумовими кулями).

Відповідно до чинного законодавства, зазначена зброя не належать до вогнепальної. Отже, при використанні таких видів зброї ознака «озброєність» не може мати місце у складах злочинах, де вона передбачена законодавцем як обов'язкова (наприклад статті 257, 260 КК України).

На нашу думку, таке положення на сьогодні є доволі дискусійним. Як уже зазначалося, деякі види цієї зброї мають досить велику вражаючу силу і за своїми тактико-технічними характеристиками можуть бути порівняні з вогнепальною зброєю (наприклад, пристрій для стрільби гумовими кулями «Вій» має початкову швидкість польоту кулі 270 м/с; табельна зброя правоохоронних органів ПМ (пістолет Макарова) – 315 м/с).

Необхідно також зауважити, що, на думку окремих учених, використання зазначеної зброї повинно бути підставою для визнання ознаки «озброєність» наявною в складах злочинів, де така ознака є обов'язковою або факultatивною.

Так, наприклад, М. І. Хавронюк зазначає: «Банда вважається озброєною, якщо у неї на озброєнні знаходиться хоча б один екземпляр зброї, придатний для ураження живої цілі: газової зброї нервово-паралітичної дії; спеціальної для стрільби гумовою кулею...» [3, с. 77].

І. В. Іваненко також пропонує розширити додавши до неї використання учасниками банди обов'язкову ознаку банди – «озброєність», пневматичної або газової зброї [4, с. 120].

Деякі вчені також наголошують, що необхідно визнавати ознаку «озброєність» наявною у разі використання членами не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань газової або пневматичної зброї [5, с. 484].

На підставі вищевказаного, на нашу думку, доцільно визнавати ознаку «озброєність» наявною у разі використання подібної зброї. Зокрема така ознака повинна мати місце, якщо винна особа під час учинення злочину використовувала газову або пневматичну зброю, яка призначена для стрільби гумовими кулями та за тактико-технічними характеристиками має початкову швидкість польоту кулі 100 і вище метрів на секунду, або інша газова чи пневматична зброя, перероблена для стрільби зазначеними кулями.

Розкриваючи це питання, необхідно приділити увагу такому поняттю, як «інша зброя», що використовується в окремих складах злочинів (наприклад у ст. 260 КК України), оскільки воно також є дискусійним.

Загалом критеріями віднесення певних предметів до зброї є:

1) їх спеціальне призначення, а саме призначення та технічна можливість до враження живої цілі або будь-якої іншої цілі, наприклад, споруд, військових об'єктів тощо. У такому ракурсі дискусійним є твердження, що під озброєністю слід розуміти наявність вогнестрільної або холодної зброї будь-яких видів, яка призначена для ураження живої цілі [6, с. 494];

2) установлений законом правовий режим поводження зі зброєю. З науковими напрацюваннями в технічній сфері правовий режим установлюється і з іншими різновидами зброї, окрім вогнестрільної, вибухової та холодної. Таким чином, неправильно охоплювати за змістом «іншої зброї» лише холодну, як роблять окремі вчені [7, с. 260].

Поняття «інша зброя» є занадто широким. Адже зброя – це сукупність засобів,

пристосованих, технічно придатних для нападу чи оборони [1, с. 134]. У такому аспекті доцільніше обмежити поняття «інша зброя». Так, М. І. Хавронюк пропонує говорити про «іншу небезпечну зброю» [8, с. 289]. А. В. Дмитренко доводить, що не має значення, чи є зброя вогнестрільною, холодною або пневматичною. На її думку, достатньо, щоб ця зброя спричиняла або мала можливість спричинити шкоду, небезпечну для життя та здоров'я людини [9, с. 49].

Ми вважаємо, що у кримінальному законі необхідно використовувати термінологічний зворот «інша небезпечна для життя і здоров'я людини зброя». Таким чином, під поняттям «інша зброя» необхідно розуміти будь-які небезпечні для життя та здоров'я особи засоби, які винні особи можуть використовувати у своїй злочинній діяльності (наприклад, будь-яка військова техніка, а саме техніка, призначена для ведення бойових дій тощо).

На підставі вищевказаного можна зробити такі **висновки**:

– у кримінальному законодавстві замість термінологічного звороту «вогнепальна зброя»

доцільно використовувати термінологічний зворот «вогнестрільна зброя»;

– ознака «озброєність» як факультативна або обов'язкова ознака того чи іншого складу злочину в разі застосування вогнепальної зброї повинна мати місце і в тому випадку, якщо винна особа використовувала не лише зброю, яка підпадає під поняття зазначеної, а й газову або пневматичну зброю, яка призначена для стрільби гумовими кулями та за тактико-технічними характеристиками має початкову швидкість польоту кулі 100 і вище метрів за секунду або іншу газову або пневматичну зброю, перероблену для стрільби зазначеними кулями;

– у кримінальному законодавстві замість термінологічного звороту «інша зброя» доцільно використовувати термінологічний зворот «інша небезпечна для життя і здоров'я людини зброя», під якою необхідно розуміти будь-які небезпечні для життя та здоров'я особи засоби, які винні особи можуть використовувати у своїй злочинній діяльності (наприклад: будь-яка військова техніка, а саме техніка, призначена для ведення бойових дій тощо).

Література

1. Пінчук М. Г. Правові аспекти визначення правової категорії «зброя» / М. Г. Пінчук // Новий кримінальний кодекс України : питання застосування і вивчення : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 25–26 жовт. 2001 р.) / [редкол. : В. В. Сташис (голов. ред.) та ін.]. – К. – Х. : Юрінком Інтер, 2002. – С. 64–67.
2. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності [Електронний ресурс] : постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 груд. 2005 р. № 12 // Ліга : Закон Юрист. Версія 7.8.1. – К. : ІАЦ «ЛІГА» Бізнес Інформ, 2007.
3. Хавронюк М. І. Озброєність і вчинення нападів, як специфічні ознаки банди / М. І. Хавронюк // Науковий вісник Дніпропетровського інституту МВС України. – 2000. – № 2. – С. 76–79.
4. Іваненко І. В. Актуальні питання кримінально-правової характеристики бандитизму / І. В. Іваненко // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ, 2001. – № 4. – С. 116–120.
5. Галахова А. В. Уголовный закон в практике районного суда : науч.-практ. пособие / А. В. Галахова. – М. : Норма, 2007. – 1024 с.
6. Козаченко И. Я. Уголовное право. Особенная часть / И. Я. Козаченко, З. А. Незнамов, Г. П. Новоселов. – М. : НОРМА, 2001. – 960 с.
7. Яценко С. С. Научно-практичний коментар до кримінального кодексу України / С. С. Яценко. – 4-те вид., перероб. та доп. – К. : А.С.К., 2005. – 848 с.
8. Хавронюк М. І. Довідник з Особливої частини Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. – К. : Істина, 2004. – 504 с.
9. Дмитренко А. В. Уголовно-правовой и криминологический аспекты организации незаконного вооруженного формирования или участия в нем : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Дмитренко Анна Викторовна. – Ростов-н/Д, 2003. – 168 с.

Надійшла до редколегії 23.11.2009

Анотації

Подано характеристику ознаки «озброєність», яка притаманна деяким складам злочинам, а саме предметів, які її характеризують. Обґрунтовується доцільність віднесення до зазначених предметів окремих видів пневматичної або газової зброї. Подано характеристику поняття «інші зброя».

Дана характеристика признака «вооруженность», который присущ некоторым составам преступлений, а именно предметов, которые его характеризуют. Обоснована целесообразность рассмотрения в качестве указанных предметов отдельных видов пневматического или газового оружия. Дана характеристика понятия «иное оружие».

The characteristic of the feature «armed», which is inherent to some corpus delicti, namely specific items, is presented. The reasonability of examination separate types of pneumatic and gas weapon as such items is grounded. The characteristic of «another weapon» is given.